

So súkromnosťou prostredia, situačnosťou a spontánnosťou prejavu, ale najmä s uplatnením osobnosti podávateľa v reči súvisí využívanie variantov synonymického radu. V prejavoch hovorového štýlu sa bežne dáva prednosť expresívnemu variantu. Preto je tu vysoká frekvencia deminutív (*postieľka*), augmentatív (*nožisko*), hypokoristik (*deduško*). Súkromné prostredie neobmedzuje podávateľa ani pri vyjadrovaní pozitívneho, ani pri vyjadrovaní záporného postoja. Prostriedky na jeho vyjadrenie, ako sú eufemizmy (*pominúť sa*), nadávky, pejoratíva (*odroň*) a vulgarizmy, sú súčasťou lexiky hovorového štýlu.

K hovorovej štýlovej vrstve patria aj lexikalizované obrazné pomenovania, najmä personifikácia, synekdocha a prirovnanie (*myšlienka mi víta v hlave*, *Slovák je pracovitý*, *vysoký ako jedľa*). Bohato sa uplatňuje polysémia. V hovorových textoch polysémia nezapríčiňuje nezrozumiteľnosť, lebo príslušný význam viacvýznamového slova sa špecifikuje jazykovým a ešte častejšie mimojazykovým kontextom.

Celkove platí, že lexika hovorového štýlu je variabilná (tematická pestrosť), ale zároveň chudobná na tematické (plnovýznamové) slová. Preto sémantickú perspektívu prejavu nesie malý počet plnovýznamových slov. Mnoho sa iba všeobecne naznačuje, vyjadrenie sa informačne nasycuje v kontakte s mimojazykovou situáciou.

Charakteristická je syntax hovorového štýlu. Využívanie syntaktických prostriedkov treba spájať najmä so spontánnosťou, situačnosťou a dialogickosťou jazykových prejavov tohto štýlu. Syntax hovorového štýlu je variabilná, pestrá, vyskytujú sa v ňom všetky typy viet podľa členitosti a modálnosti. Jej osobitosť vynikne, ak ju porovnáme s prejavmi náučného štýlu.

V hovorovom štýle je tendencia využívať jednoduchšie syntaktické konštrukcie. Parataxa má prevahu nad hypotaxou. Časté je jednoduché priradovanie — juxtapozícia. Hranica medzi vetami je spravidla nevýrazná, vyznačuje ju len prestávka (nie spájací výraz), takže niekedy ťažko rozhodnúť, či istá veta je ešte súčasť voľného súvetného celku, alebo či je to samostatná jednoduchá veta, napr.: *Novšak vieme dobre, že my budeme starí, no tak by som povedala, ale tá láska starších ľudí je taká chvíľková, však, to zunuje tie deti alebo, čo ja viem, no dosť na tom, len tam som nechcela ja byť, len to sa nedalo tam ani vydržať.*

Pre hovorový štýl je teda príznačné voľné vyjadrovanie vzťahov medzi myšlienkami. S tým súvisí aj nezhoda medzi konkrétnou výstavbou výpovede a predpokladanou vetnou schémou. Spontánnosť a improvizovanosť pri výstavbe výpovede má vplyv aj na slovosled. Bežné je subjektívne poradie výpovedných častí, jadro sa presúva na začiatok výpovede, východisko sa niekedy ani nevyjadrí. Častý je inverzný slovosled, s čím súvisí aj postpozícia zhodného prívlastku.

S improvizovanosťou (hľadanie výrazu) súvisí výskyt parazitných slov